

Õiguskantsler

Teie 14.01.2015 nr

Meie 25.02.2015 nr 7-4/150250/1500862

**Seisukoht õigusrikkumise puudumise kohta
Soomes töötava inimese Eesti pensioni maksustamine tulumaksuga Eestis**

Austatud [ ]

Tänan Teid minule 14.01.2015 saadetud pöördumise eest.

Oma pöördumises kirjutate, et töötate Soomes alates 2006. aastast, millega seoses on Teie elukoht registreeritud (olete „sissekirjutatud“) Soome. Alates 2009. aastast saate Te Eestist pensioni. Eesti Sotsiaalkindlustusamet peab Teile väljamakstavalt pensionilt kinni tulumaksu. Kuna Soomes töötades tuleb Teil deklareerida kõik oma tulud Soomes ja maksta nende pealt tulumaksu, maksustatakse Teie Eesti pensioni Teie hinnangul topelt.

Olete pöördunud selles küsimuses Eesti kohtute poole. 22.04.2013 otsuses nr 3-3-1-50-12 leidis Riigikohus, et kuna Te ei ole Eesti resident, siis on Eestil õigus Teie pensioni tulumaksuga maksustada. Leiate, et selline otsus on vastuolus Euroopa Liidu õigusega. Täpsemalt viitate oma avalduses Euroopa Parlamendi ja Euroopa Liidu nõukogu määrustele nr 883/2004 ja nr 987/2009, mis reguleerivad Euroopa Liidu liikmesriikide sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimist. Kirjutate, et need õigusaktid keelavad Eestil vähendada Teie pensioni selle väljamaksmisel pelgalt selle pärast, et Teie elukohaks või viibimise kohaks on Soome.

Kirjutate, et Eesti Maksu- ja Tolliamet on Teile selgitanud, et Teie olukorras saate Te iga aasta esitada Eestis tuludeklaratsiooni, mille alusel arvutatakse Teie Eesti tulumaksukohustus ümber ning – kui see osutub põhjendatuks – tagastatakse Teile Sotsiaalkindlustusameti poolt kinni peetud tulumaks. Olete seisukohal, et Teile pandud kohustus esitada Eestis iga aasta tuludeklaratsiooni on ülemäärane.

Lõpetuseks palute mul selgitada, kuidas Te peaksite tegutsema, et Teie pensioni topeltmaksustamine lõpeks.

Teatan Teile, et olen Teie avalduse läbi vaadanud. Seoses sellega pean vajalikuks selgitada Teile järgnevat.

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

1. Esmalt märkin, et asjaoludest tulenevalt on Teie tänane faktiline olukord sama, kui see, mille osas Riigikohus võttis seisukoha 22.04.2013 kohtuotsuses nr 3-3-1-50-12. Riigikohtu otsused on lõplikud ja täitmiseks kohustuslikud. Ma ei näe mingit põhjust asuda Riigikohtu otsust ümber hindama. Lisaks ei ole mul selleks volitusi. Siinjuures märkin, et kuigi Riigikohus arvestas Teie asjas Euroopa Liidu Nõukogu määrust nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate, füüsilisest isikust ettevõtjate ja nende pereliikmete suhtes ning määrust nr 574/72, millega on kehtestatud määruse nr 1408/71 rakendamise kord, ja nüüd reguleerivad nende määruste asemel sotsiaalkindlustusskeemide koordineerimist Euroopa Parlamendi ja Euroopa Liidu Nõukogu määrused nr 883/2004 ning nr 987/2009, ei tingi see asjaolu vajadust ümber hinnata Riigikohtu seisukohti. Nimelt nii varasemad kui ka alates 01.04.2010 kehtivad määrused nõuavad, et isiku sotsiaalkindlustusalased õigused otsustatakse ühe liikmesriigi õiguse järgi ning see liikmesriik määratakse vastavalt määruse sätetele. Ühtlasi ei reguleeri ei määrus nr 1408/71 ega määrus nr 883/2004 koos oma rakendusmäärusega tulumaksuga maksustamise küsimusi. Siinjuures on Riigikohus oma otsuses selgitanud, miks nimetatud sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimismäärus ei kohaldu Teie pensioni tulumaksuga maksustamise küsimuses, mistõttu ei pea ma vajalikuks seda korrata.

2. Nagu ka Riigikohus Teile selgitas, reguleerib Eesti Sotsiaalkindlustusameti poolt väljamakstava pensioni maksustamist tulumaksuga Eesti tulumaksuseadus. See seadus sätestab erinevad reeglid olukorraks, kus pensionisaaja on tulu tulumaksuga maksustamise mõttes Eesti resident, ja olukorraks, kus pensionisaajat peetakse tulu tulumaksuga maksustamise mõttes Eestis mitteresidendiks. Need reeglid on järgmised.

3. Kui Eestist pensioni saav inimene on maksustamise mõttes Eesti resident, siis kohalduvad tema suhtes tulumaksuseaduse (TuMS) §-d 23 ja 23². Nende sätete järgi on pensionäriks üheks kalendriaastas ette nähtud kokku 4488 eurot tulumaksuvaba tulu (s.o 1848 eurot n-õ üldist tulumaksuvaba tulu, mis on ette nähtud kõikidele Eesti residentidele, pluss 2640 eurot täiendavalt tulumaksuvaba tulu, mis on ette nähtud Eesti residentidest pensionäridele). See tähendab, et kui inimene saab pensioni, mille suurus ei ületa 4488 eurot aastas (s.o 374 eurot kuus), siis on tema pension tulumaksuvaba. Vastavalt TuMS § 42 lõigetele 1 ja 1¹ rakendab Sotsiaalkindlustusamet maksuvaba tulu üldjuhul¹ kohe Eesti residentidest pensionäridele pensioni väljamaksmisel kalendriaasta jooksul. St üldjuhul ei pea Sotsiaalkindlustusamet kinni tulumaksu pensionäriks väljamakstava pensioni n-õ esimesest 374 eurost.

4. Kui Eestist pensioni saav inimene ei ole maksustamise mõttes Eesti resident (ehk on Eestis mitteresident), siis ei kohaldu tema suhtes eelmises punktis nimetatud tulumaksuseaduse sätted. Sellise inimese pensioni tulumaksuga maksustamist ning tulumaksust vabastamist reguleerivad TuMS § 29 lg 9 ning § 31¹ lõiked 2 ja 3. TuMS § 29 lg 9 järgi kuulub Eestis tulumaksuga maksustamisele Eesti riigi mitteresidendile makstud pension. See tähendab, et kui mitteresident saab Eesti riigilt pensioni, siis on see pension täies ulatuses maksustatav tulumaksuga. Samas aga ütleb TuMS § 31¹, et mitteresidendist pensionäril on siiski teatud määral õigus tulumaksuvabale tulule. See, kui suures ulatuses saab mitteresident rakendada tulumaksuvaba tulu sõltub sellest, kui suurt osa oma kogutulust (st üle maailma kalendriaasta jooksul teenitud tulust) on mitteresident saanud Eestist. Täpsemalt sätestab TuMS § 31¹ lg 2, et kui Eesti mitteresident, kes on samaaegselt mõne teise Euroopa Liidu või Euroopa Majanduspiirkonna lepinguriigi (nt Soome) resident, saab kalendriaasta jooksul vähemalt 75% oma maksustatavast kogutulust Eestis, võib ta teha oma Eestis maksustatavast tulust (sh

---

¹ Selleks, et Sotsiaalkindlustusamet saaks rakendada pensionäriks ka üldise – st kõigile mõeldud 1848 euro suuruse – tulumaksuvaba tulu, peab pensionär tegema Sotsiaalkindlustusametile vastava ühekordse avalduse (TuMS § 42 lg 1). Täiendava tulumaksuvaba tulu koheseks arvessevõtmiseks ei ole vaja esitada Sotsiaalkindlustusametile mitte mingisugust taotlust – see toimub automaatselt.

pensionist) kõiki Eesti residentidele ettenähtud mahaarvamisi (st üldine maksuvaba tulu ja täiendav maksuvaba tulu pensionäridele, kodulaenu intressid, koolituskulud jne) proportsionaalselt Eestist saadud tulu osakaaluga tema maksustatavas kogutulus. Kui selline mitteresident sai aga Eestist kalendriaasta jooksul vähem kui 75% oma maksustatavast kogutulust, piirdub tema mahaarvamisõigus Eestis üksnes üldise tulumaksuvaba tuluga ja pensionäridele mõeldud täiendava tulumaksuvaba tuluga. Neid saab mitteresident oma Eestis teenitud maksustatavalt tulult maha arvata proportsionaalselt Eestis teenitud maksustatava tulu osakaaluga tema maksustamisperioodi maksustatavas kogutulus (vt TuMS § 31¹ lg 3).² Neid maksusoodustusi ei saa kasutada kalendriaasta jooksul: TuMS § 44 lõike 5² järgi peab mitteresident temale lubatud mahaarvamiste kasutamiseks esitama Maksu- ja Tolliametile kalendriaasta lõppemise järel residendist füüsilise isiku tuludeklaratsiooni.

5. Võttes eelneva kokku, selgitan, et **Eesti tulumaksuseaduse järgi on Teil õigus nn tulumaksuvaba miinimumi (st üldine tulumaksuvaba tulu ja täiendav maksuvaba tulu pensionäridele) rakendamiseks Teile Eestist makstava pensioni osas. See, kui suures osas saate Te seda maksusoodustust kasutada ning millisel viisil on Teil seda võimalik teha (kas jooksvalt või üks kord aastas tuludeklaratsiooni esitamise järel), sõltub aga sellest, kas Te olete tulu tulumaksuga maksustamise mõttes resident Eestis või Soomes (viimasel juhul olete vastavalt Eestis mitteresident).**

6. Inimese maksuresidentsuse reeglid paneb Eestis paika samuti tulumaksuseadus. Nii sätestab Eesti tulumaksuseaduse § 6 lg 1, et füüsiline isik on Eesti resident, kui tema elukoht on Eestis või kui ta viibib Eestis 12 järjestikuse kalendrikuu jooksul vähemalt 183 päeval. Seega kui vähemalt üks nendest kahest tingimusest on täidetud, loetakse Teid tulu tulumaksuga maksustamise mõttes Eesti residendiks.³

7. Samas kuna Te viibite üpris palju Soomes, siis võib juhtuda, et Soome riigisiseste reeglite järgi loetakse Teid residendiks seal. Kuna topeltresidentsus toob endaga kaasa tulude topeltmaksustamise, siis tuleb topeltresidentsuse tekkimist vältida. Topeltresidentsuse küsimuse lahendamiseks kasutatakse Eesti ja Soome vahel sõlmitud tulu- ja kapitalimaksuga topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingut (edaspidi *maksuleping*).⁴ See leping kehtestab reegleid, mille järgi otsustatakse, kas inimene on Eesti või Soome resident.

8. Sooviksin siinkohal juhtida Teie tähelepanu asjaolule, et residentsuse määramisel ei ole olulised mitte niivõrd formaalsed kriteeriumid – nt millisesse riiki on registreeritud inimese elukoht või millise riigi kodanik inimene on – vaid pigem hinnatakse seda, millise riigiga inimene on rohkem seotud. Nii sätestabki Eesti ja Soome vahel sõlmitud maksulepingu art 4 lg 2, et kui mõlema riigi seaduste järgi on inimene nende riikide resident, siis määratakse tema staatus järgnevalt:

- kõigepealt vaadatakse, kus asub inimese alaline elukoht. Kui inimesel on alaline elukoht ainult ühes riigis, siis loetakse teda residendiks ainult selles riigis. Kui tal on alaline elukoht

² TuMS § 31¹ lg 3 lisati tulumaksuseadusesse detsembris 2012 ning see jõustus 01.01.2013. Sätte seadusesse lisamise eesmärgiks oli „kõrvaldada tulumaksuseaduse vastuolo EL õigusega, mille tuvastas Euroopa Kohus kohtuasjas C-39/10 Komisjon v Eesti tehtud otsuses“ – vt seletus koduomanikke maamaksust vabastava maamaksuseaduse muutmise seaduse, maamaksuseaduse ja tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu nr 299 juurde, kättesaadav Riigikogu veebilehel <http://www.riigikogu.ee/?op=ems&page=eelnou&eid=7ad6faf0-d689-4d2a-a70e-81b7c8df29b2&> (vt dokument nimega „II lugemine - Muudatusettepanekute loetelu“).

³ Residentsuse määramise tingimustega – nt sellega, mis asjaolude esinemisel loetakse elukoha nõude täidetuks – võite lähemalt tutvuda Maksu- ja Tolliameti veebilehe vahendusel: <http://www.emta.ee/index.php?id=1529>.

⁴ Eesti ja Soome vahel sõlmitud maksulepinguga saate tutvuda nt Rahandusministeeriumi veebilehe vahendusel: <http://www.fin.ee/maksu-ja-tollipoliitika?id=81502>.

mõlemas riigis, siis loetakse teda residendiks riigis, kellega tal on otsesemad isiklikud ja majanduslikud sidemed (eluliste huvide keskus);

- kui riiki, kus on inimese eluliste huvide keskus, ei ole võimalik kindlaks määrata, või kui tal puudub alaline elukoht kummaski riigis, siis loetakse teda residendiks riigis, kus ta pikemaajaliselt viibib;
- kui inimene viibib pikemaajaliselt mõlemas riigis või ei viibi pidevalt kummaski neist, siis loetakse teda residendiks riigis, kelle kodanik ta on;
- kui inimene on mõlema riigi kodanik või ei ole kummagi riigi kodanik, siis lahendatakse see küsimus lepinguosaliste riikide kompetentsete ametivõimude vastastikusel kokkuleppel.

9. Minul ei ole pädevust hinnata, kas Te olete Eesti või Soome resident. Samuti ei ole mul pädevust anda õiguslast nõu, kuid soovitan eelnevalt väljatoodud selgituse põhjal Teil kaaluda pöördumist Eesti Maksu- ja Tolliameti poole eesmärgiga paluda tal hinnata, millise riigi resident Te olete.⁵ Kui selgub, et Te olete Eesti resident, siis soovitan Teil võtta Maksu- ja Tolliametilt vastava tõendi ning esitada see koos üldise maksuvaba tulu arvesse võtmise avaldusega Sotsiaalkindlustusametile. See peaks tagama seda, et edaspidi rakendab Sotsiaalkindlustusamet Teie pensionile tulumaksuvaba tulu jooksvalt – st kohe Teie pensioni väljamaksmisel.

10. Kui selgub, et Te olete Eestis siiski mitteresident, siis ei saa Te kahjuks nõuda, et Sotsiaalkindlustusamet rakendaks Teie pensionile tulumaksuvaba tulu pensioni väljamaksmisel. Nagu eespool juba selgitasin, selleks, et saaksite kasutada Eesti tulumaksuseadusest tulenevat maksusoodustust, tuleb Teil pöörduda kalendriaasta lõppemisel, kuid hiljemalt järgneva aasta 31. märtsiks Eesti Maksu- ja Tolliameti poole, täita oma tulude deklaratsioon, märkides sinna kõik oma maksustatavad tulud, ning lisada deklaratsioonile tõend või tõendid teistes riikides (sh ka Teie residentsusriigis) saadud tulude kohta.⁶ Selline kord tuleneb, nagu öeldud, TuMS § 44 lõikest 5².

11. Eeltooduga seoses märgin veel, et Teie mulle esitatud info pinnalt ei ole mul võimalik hinnata, milliseid maksualaseid tagajärgi võib Teile Eestis või Soomes kaasa tuua Teie residentsusstaatuse kindlaksmääramine Maksu- ja Tolliameti poolt. Samuti ei ole mul pädevust sellist analüüsi teha ning vastavaid hinnanguid anda. Seega palun Teil kindlasti enne Maksu- ja Tolliameti poole pöördumist põhjalikult analüüsida enda olukorda tervikuna, kasutades selleks vajadusel pädeva asjatundja abi.

12. Lõpetuseks märgin eelnevate õigusnormide valguses, et mis puudutab Sotsiaalkindlustusameti tegevust, siis ma ei näe, et Sotsiaalkindlustusamet tegutseks valesti, kui ta peab Teile tehtavatelt pensioniväljamaksetelt kinni tulumaksu. Eesti kohtud on asunud seisukohale, et olete Eestis mitteresident (maksustamise mõttes), mistõttu Sotsiaalkindlustusamet on tulumaksuseaduse järgi kohustatud pidama Teie pensionist kinni tulumaksu (vt TuMS § 40 lg 1 ja lg 2, § 41 p 6, § 43 lg 1 p 1). Kuni ei ole tõendatud, et olete Eesti (maksu)resident, ei ole võimalik asuda seisukohale, et Sotsiaalkindlustusameti tegevus on väär.

⁵ Otsuses nr 3-3-1-50-12 asus Riigikohus seisukohale, et Te ei ole maksustamise mõttes Eesti resident. Minul ei ole põhjust kahelda selles järelduses. Samas möönan, et Teie olukord võib võrreldes varasemaga olla muutunud, mistõttu võib Maksu- ja Tolliameti pöördumine Teie maksuresidentsuse määramise asjus osutada siiski asjakohaseks.

⁶ Vt ka selgitus Maksu- ja Tolliameti veebilehel: „[TuMS § 31¹ lõikes 2 või 3 nimetatud] mahaarvamiste tegemiseks tuleb [isikul] esitada residendist füüsilise isiku tuludeklaratsioon. [Maksumaksja peab esitama] Maksu- ja Tolliametile oma residendiriigi maksuhalduri tõendi. Kui nimetatud tõendil ei ole näidatud kogu maksustatav tulu, tuleb esitada ka tulu saamise riigi maksuhalduri tõend.” (Selgituse täistekst on kättesaadav siin: <http://www.emta.ee/index.php?id=25133>, vt alapeatükk 5.3).

13. Nagu öeldud, on Teil kui Eesti (maksu)mitteresidendil siiski võimalik saada teatud maksusoodustusi – eelkõige osa üldisest tulumaksuvabast tulust ning täiendavast, pensionäridele mõeldud tulumaksuvabast tulust. Seda on võimalik teha, esitades Eesti Maksu- ja Tolliametile üks kord aastas tuludeklaratsiooni. Kui püstitada küsimus selle kohta, kas mitteresidentidele kohaldatav kord ehk asjaolu, et maksusoodustuse saamiseks peavad mitteresidendid esitama Eestis tuludeklaratsiooni, on põhiseaduspärane, siis leian, et vastuolu põhiseadusega siin ei esine. Arvestades mitteresidentidele kehtivaid reegleid ning täpsemalt seda, et mitteresidendile võimaldatava maksusoodustuse suurus sõltub sellest, kui suurt osakaalu oma tulumaksuga maksustatavast kogutulust on mitteresident teeninud kalendriaasta jooksul Eestist (vt TuMS § 31¹ lg 2 ja 3), saaks soodustuse andmine jooksvalt olema administratiivselt küllaltki koormav nii riigile kui ka mitteresidendile endale. Leian, et vaidlusalusel juhul kaalub administreerimise lihtsuse eesmärgi olulisus üles mitteresidentide põhiõiguste riived, mistõttu tulebki asuda seisukohale, et TuMS § 31¹ lg 2 ja 3 ning § 44 lg 5² ei ole põhiseadusvastased.

Selle mööndusega lõpetan ma Teie avalduse menetlemise. Palun vabandust, et minu seisukoht avaldusaluses asjas on selline, mis ei pruugi Teid rahuldada. Samas jään lootma, et Teil on minu selgitusest abi. Lisaks palun vabandust selle pärast, et minu vastus Teie pöördumisele on veidi viibinud.

Lugupidamisega

Nele Parrest
õiguskantsleri asetäitja-nõunik
õiguskantsleri volitusel